

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

IX. 1922.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1922.

De grafelijke Munt van Zeeland en de balansmeesters die er voor hebben gewerkt.

Onder bovenstaanden naam is nog langen tijd de Zeeuwsche munt bekend geweest, nadat in 1581 onze laatste graaf, FILIPS III, (koning FILIPS II) was afgezworen. In jaargang 1900 van het *Tijdschrift voor munt- en penningkunde* heb ik de onkosten medege-deeld, die een vroegere graaf zich had getroost om ook in Zeeland een «monte te makene» ¹⁾, waarvoor «de husinghe daer JAN SYSZONE in plach te wonen», werd aangekocht. Er werd dus voor dat doel geen nieuw huis gebouwd. Evenzoo deden de Staten van Zeeland, toen zij na het vertrek der Spanjaarden, zeer tegen den wensch van den prins van Oranje en van de Staten van Holland, uitvoering gaven aan een reeds lang door hen gekoesterd plan om hier ter stede een munthuis op te richten. Hoeveel voeten dat in de aarde heeft gehad en hoe groot daarbij de tegenwerking van de zijde der provincie Holland is geweest, is uitvoerig door J. BROEKEMA in zijn belangrijke bijdrage *Geschiedenis der Zeeuwsche munt* ²⁾ beschreven.

¹⁾ Deze heeft misschien in den thans nog bestaanden Penninghoek gelegen.

²⁾ J. BROEKEMA. *Geschiedenis der Zeeuwsche munt van hare oprichting tot de uitvaardiging van de gen. ordonnantie van het jaar 1606*. In *Archief Zeeuwsch Genootschap*, V deel, 2de stuk. (1881).

De Notulen van Zeeland van de jaren 1574—1586 zijn onlangs in druk uitgegeven door den toenmaligen Rijksarchivaris in Zeeland Dr. K. HEERINGA. Deze bevatten vele merkwaardige aanvullingen in zake de tot stand koming der munt, waarvan ik voor dit artikel dankbaar gebruik heb gemaakt.

In 1575 was door de Staten van Holland besloten ¹⁾ een nieuw geldstuk uit te geven, de zoogenaamde leeuwendaalder of Hollandsche daalder met den leeuw, die in 1576 inderdaad te Dordrecht is gemunt en uitgegeven. De Heeren van Zeeland waren dit voornemen spoedig ter oore gekomen. De notulen van 8 October 1575 ²⁾ behandelen reeds deze zaak: «op tarticle van tslaen van nieuwe daelders, en vinden de Raeden ende Staeten van Zeelant tzelve geenszins geraden, ende dunct hen — onder correctie — dat tprouffijt, dat daeran te verwachten is, geenssins te vergelijken zy mette schade, die daeruit zoude mogen volgen ³⁾. Ende nietmin, indien die van Hollant met tslaen van de voorscreven nieuwe thalers meynen voorts te varen, zoo verstaen die van Zeelant, tzelve oock alhier te mogen doene, tzij op den tijtle van Ordines Hollandiae et Zeelandiae, ofte dat elck lant alleenne zynen tijtle daerin bruycken zal, zonder dat die van Hollant zulcx verhinderen mogen op tpretext dat alhier in Zeelant van outs tyden geen conyncklicke munte en zoude wezen, gemerckt den jegenwoordigen stempel ofte munt-

¹⁾ Resolutie van de Staten van Holland van 27 Augustus 1575. Volgens GROEBE deden de leeuwendaalders den 3en October 1575 f 1.13, maar reeds f 1.14 op het einde dier maand.

²⁾ *Notulen van Zeeland en die van hare Gouverneurs en Raden*, I, p. 68.

³⁾ O.a. door een verhoogden koers der reeds bestaande munten.

slach op den name ofte onder d'authoriteyt van de Staeten, ende niet van Co. Mat. geschieden zoude, in twelcke de Staten van Zeelant niet en zijn van minder conditie als de Staten van Hollant».

Ook de Prins was van het voornemen tot het doen slaan van nieuwe leeuwendaalders verwittigd. Het was de eerste zelfstandige munt door een Statenregeering na het vertrek der Spanjaarden uitgegeven; geen wonder dat deze eigendunkelijke handelwijze bij de overige provinciën als een donderslag werkte. Raadsheer CAMERLINCK door Z. Exc. naar Walcheren gezonden, bracht de boodschap mede «que les Estatz d'Hollande font d'intention de faire forger des thalers, avecq le lion d'Hollande d'ung costé et de l'aultre costé ces caractères *Ordines Hollandiae*, sçavoir s'ilz seront contents qu'on y adjouste le lyon de Zeelande avecq l'inscription *Ordines Hollandiae et Zeelandiae*» ¹⁾.

De vraag of de Staten van Zeeland genoeggen zouden nemen met Hollandsche munten, waarop ook hunne provincie werd aangeduid, bewijst dat de Prins grooten tegenstand van hen verwachtte. En dit is inderdaad het geval geweest. Het uitgeven van den Hollandschen leeuwendaalder dunkt mij een voorname aanleiding te zijn geweest tot het instellen van een Zeeuwsche Munt, in ieder geval heeft het er de totstandkoming van verhaast. Behalve het voordeel aan een eigen muntslag verbonden, was het denkbeeld om niet behoeven onder te doen voor de Staten van Holland en met gelijk recht te mogen genieten van dezelfde privileges, er de hoofdoorzaak van. Op een andere plaats in de *notulen*

¹⁾ *Notulen van de Staten van Zeeland*, I, p. 67.

lezen we dan ook, dat de steden zullen worden geadviseerd om de Hollandsche daalders aan te nemen, mits ook aan Zeeland zou worden toegestaan gelijke munt te slaan. En toen in October 1579 het besluit tot de oprichting der Munt was genomen, moesten de Zeeuwsche afgevaardigden, evenwel slechts in het geval «dat die van Hollandt, alhoewel zonder fundament, daertegen zouden opposeren, Zijn Exc. informeerden ¹⁾ van de goede meyninge van die van Zeelandt neffens die van Hollandt; ende dat tselve bij hun alleen gedaen is, soo om die gelegentheyt als om by desen tijdt oock te augmenteren eenichssins hunne privilegiën, alsoo tselve wel mach geschieden sonder prejudicie van andere, overmidts het hier sijn sal een Staten munte ende nyet van de Mat. als is die van Dordrecht, twelck hun nyet en is te misgunnen, nyet meer als andere particuliere plaetsen, steden ende vleckten». Hoe het ook zij, van af 1575 waren de Staten van Zeeland vast besloten om in Middelburg een Zeeuwsch munthuis te doen verrijzen. Ofschoon 15 October het besluit daartoe reeds was genomen, wordt 18 December 1579 als de datum van het oprichtingsbesluit beschouwd. VOSBERGEN en VALCKE, gedeputeerden van de Staten bij den Prins, die te Antwerpen vertoefde, werden dan ook op het hart gedrukt, «bij het arresteeren der plakaten op de tolerantie van de munte, expresselyck daerinne te doen begrijpen de munte van Zeelant, die geslegen soude mogen worden op gelijcken aloy ende gewichte», daar deze anders stellig voor biljoen of hagemunten zouden worden verklaard. «Ende boven dese

¹⁾ *Notulen van de Staten van Zeeland*, II, p. 531.

soo begeeren wy ende recommanderen Uwe L. wel ernstelick, met alle dexteriteyt te vercrygen octroy ende confirmatie van onze resolutie van syne Pr. Exc. ende Alteze opt oprechten van de voorscr. munte, dresserende daertoe de requeste in sulcker vougen, dat nyet en schyne dat by faulte van den voorscr. octroy ende confirmatie het oprechten van deselve munte soude achterblyven, want wy nyettegenstaende dyen dencken ons voornemen in allen gevalle ten effecte te leggen» ¹⁾).

De voorzorgen van de Staten hebben weinig gebaat. Groot was de ontstemming bij de Heeren van Holland, toen het hun bleek, dat het totstandkomen van een Zeeuwsche Munt een feit was geworden. Zij maakten het onze Staten op allerlei manieren moeilijk, namen zelfs muntmeester BRUYNSEELS gevangen, omdat deze — toen een vrij man, maar vroeger muntmeester bij de Dordtsche Munt — op verzoek der Zeeuwsche Heeren een contract met hen had aangegaan om als muntmeester bij het oprichten der Munt behulpzaam te zijn. Slechts tegen een borgstelling van f 6000 en met belofte de stad niet te zullen verlaten, werd BRUYNSEELS vrij gelaten.

Van de zijde van den Prins was de tegenwerking al even groot. Protesten hielpen niet. De Zeeuwsche Staten bleven echter op hun stuk staan; wilde men BRUYNSEELS niet loslaten, welnu er waren muntmeesters genoeg te verkrijgen, men zou dan maar een anderen nemen. Toen Z. Exc. 15 April 1580 in Middelburg vertoefde, was BRUYNSEELS nog steeds in Dorcht. Er was

¹⁾ *Notulen van Zeeland II*, p. 664.

nu echter gelegenheid om deze zaak persoonlijk met den Prins te bespreken. Dit heeft vermoedelijk geholpen, want de Staten van Holland hebben toegegeven en hebben zich het oprichten «van een munte, een provincialen Raet ende een rekencamer binnen Zeeland», allemaal »nieuwigheden», waarover Holland zich zoo gekrenkt voelde, moeten getroosten. Mogelijk ook, omdat men bemerkte, dat BRUYNSEELS in het geheim toch de Zeeuwsche heeren van advies diende, zoodat het duidelijk was, dat Zeeland onherroepelijk het plan zou ten uitvoer brengen. Daarbij kwam, dat met wederwraak werd bedreigd, en Hollandsche beambten kans liepen hier gegijzeld te worden. Hoe het ook zij, de Munt kwam tot stand.

Zooals bekend is, werd een stuk van de leeg gekomen abdij daarvoor uitgekozen. Deze, het aloude Maria-klooster der Witte Broeders of Premonstratensen, waarvan de Bisschop tijdens de insluiting der stad door de Staatschen in 1573 was overleden, werd volgens de capitulatie geheel ontruimd. Alle geestelijken en zij, die van het platteland er waren heen getogen, trokken vrij en vrank naar Antwerpen, alles met zich medenemende, behalve het ameublement van den bisschop en een groot deel der Archieven. Er is dan ook bij de jongste opgravingen geen enkel stuk van waarde gevonden. De Abdij kwam dus leeg en de Staten besloten een deel er van te gebruiken voor de Munt. Dit deel bestond uit het ten zuiden van het Middenhof gelegen vierkante plein, dat later Muntplein werd geheeten en dat door vier overdekte wandelgangen, voor de lagere geestelijkheid bestemd, in Gothischen stijl was omlijst. Een der uitgangen, die op de Groenmarkt

uitliep, noemde men kortweg «de Munt», een andere, naar het groote Middenhof voerende, werd doorgaans «het Muntpoortje» en de toegang er bij «het donkere muntje» geheeten.

Van de vier colonnades bleven er twee — zuid- en oostzijde — als gewone straat dienst doen. De beide andere voor de Munt bestemd, werden gedeeltelijk volgebouwd of anderszins voor het doel dienstbaar gemaakt. De westelijke gang grensde aan de achterwoning van den muntmeester, waarvan de voorzijde op de Groenmarkt uitkwam. In den hoek daarvan werd het giethuis, dat verbinding met de Groenmarkt had, geplaatst. In dit vertrek, dat lager lag dan de begane grond, zag ik vóór de restauratie der Abdijgebouwen nog een zeer hoogen schoorsteen met oven. Ik heb mijn vader meermalen hooren zeggen, dat het publiek oudtijds dien hoek, vermoedelijk van wege den vuurgloed, die er van uitstraalde, betitelde met den fraaien naam van «de Hel». Tegen dit giethuis trof men in 1827 nog een steenen gebouw aan, waarin de smeltovens; het had ramen, die op het Muntplein uitkwamen.

In of tegen de noordelijke gang, die aan het Middenhof grensde, kwam een rij aan elkander sluitende kleine gebouwtjes te staan, zooals dit nog duidelijk op het plaatje van den Chronykalmach van 1781 te zien is. De als straat in gebruik genomen zuidelijke gang, waarin handel werd gedreven ¹⁾, had toegang tot de

¹⁾ En sullen mede die van Midd beneerstigen dat die lijnwaet off gaernmarct van daer eerstdaghs verleght ende die munte vry gehouden worden. Zie: *Omschrijving der gebouwen in en om de Abdij van Middelburg*, d.d. 9 Sept. 1593. *Zel. III. I*, p 239. Later zijn in die gang toch weer stalletjes gezet.

kerk, zij kwam op de Groenmarkt uit en werd 'savonds door een fraai ijzeren hek gesloten.

De bijna daartegenover gelegen uitgang voerde langs een rij huisjes naar de hoofdboort der Munt, die bijna tegenover de Korte Giststraat lag. Aan weerszijden van de thans gerestaureerde poort ziet men aan de buitenzijde twee arduinsteenen cartouches met toepasselijke opschriften. Zooals de toenmalige mode het medebracht, waren ze in 't latijn uitgebeiteld en bij gevolg voor het meerendeel der bevolking onverstaanbaar. Op den linkschen steen leest men: NERVVS BELLI PECVNIA. Geld is de zenuw of de ziel van den oorlog. Op den anderen: AVRO INSERVIRE NEPHAS. Het goud te dienen is zonde. Boven de poort: MVNTE V̄A ZELANDT, 1580, terwijl de wapenschilden van Zeeland en Middelburg in zwaren ronden krans naast de kapiteelen zijn aangebracht. Door de poort naar de zuidelijke colonnade terugkeerende, zag men in 1827 boven deze verschillende vertrekjes: de stempelsnijderswoning. De toegang daartoe lag aan den zijkant van het eerste huisje, dat naar de Muntpoort voerde, bijgevolg vlak tegenover de poort, die op de Groenmarkt uitkwam. Daar kondigde een beschilderd bord in den vorm van een halven cirkel het beroep van dezen onmisbaren ambtenaar aan. Jammer genoeg, is dit merkwaardige uithangteeken verloren gegaan. De chronykalmannach geeft er deze beschrijving van: «Op hetzelfde ziet men in 't midden het wapen van Zeeland, en de stad Middelburg, zijnde een Burg op de borst van een arend, aan weerszijden hangen de wapens der zes stemmende steden; nevens het wapen der provincie leest men de gewone spreuk: LVCTOR ET EMERGO. Aan de zijde van het wapen der

stad: AQVILA MOENIA PROTEGIT. Onder de wapens staat in groote vergulde letteren MVNTSNIJDER. Aan den voorgrond ziet men verschillende muntstempels en gereedschappen». Of dit uithangbord reeds van den beginne af is aangebracht geweest, valt niet meer te zeggen. De stempelsnijderswoning lag dus, zooals gezegd, boven de galerij aan de zuidzijde tegen de kerk aan. Op een teekening in 1827, vóór de geheele afbraak van galerijen en muntgebouwen, door J. TUYTER vervaardigd, ziet men ondiepe vertrekjes, door een lage gang gescheiden, zoodat het zich daar achter bevindende groote kerkraam zichtbaar bleef. Boven die kamertjes waren, torenvormige dakvensters, drie in getal, met een puntigen wit zandsteen knop versierd. Alle hadden leien daken, kleine ruiten en hooge, smalle schoorsteenen. De oostelijke gang daarentegen had slechts zolders door kleine vensters verlicht.

Van de verbouwing der Munt waren twee rekeningen bewaard, waarvan ééne is verloren gegaan. De inhoud er van is echter bekend. Het inrichten van het Zeeuwsche Munthuis heeft ongeveer 894 p. vls. of f 5364 gekost ¹⁾.

Tijdens BRUYNSEELS gedwongen verblijf in Dordrecht, had hij aangeraden een zekeren JAN NOIRET uit Antwerpen tot tijdelijken muntmeester aan te stellen, wat 16 Juni 1580 gebeurde. Tegelijkertijd werden ANDRIES CARASCO, PIETER ROELS, HERMAN KLAASSENS en GILLIS GORGU respectievelijk tot waardijn, essayeur, ijzersnijder en muntgezel benoemd. De eerste en derde ieder op een jaarwedde van f 200.

HERMAN CLAESSEN of KLAASSENS, zooals hij later

¹⁾ BROEKEMA. l. c. p. 339.

werd genoemd, kwam van «den Dam bij Emden»¹⁾ en ontving voor zijn overtocht naar hier £ 6. 10. 9²⁾. In 1586 werd hij reeds door GERARD VAN BIJLER als stempelsnijder 'opgevolgd. Muntmeester NOIRET trad bij de komst van BRUYNSEELS, die 22 Augustus 1580 werd beëdigd, af. De eerste producten van de Munt zijn legpenningen en koperen oordjes geweest. Wel is waar geeft VAN LOON I, p. 283 onder n°. 1 nog een gedenkpenning weer, maar het is zeer waarschijnlijk dat deze nooit heeft bestaan, in ieder geval is er geen enkel exemplaar ooit van terug gevonden. Volgens den heer VAN KERKWIJK zou die penning misschien door VAN LOON overgenomen zijn uit LUCKIUS³⁾ p. 277, die meerdere penningen zeer gefantaseerd heeft afgebeeld. De in 1580 vervaardigde oordjes hebben een duidelijk zichtbaren burcht, die als muntteeken was aangenomen, in tegenstelling van de reeds bestaande te Antwerpen geslagen oordjes die een zeer onduidelijke voorstelling van een burcht geven, waaruit men even goed «het handje» van Antwerpen zou kunnen herkennen. Op de voorzijde van den legpenning, die in zilver en in koper in grooten getale is geslagen, ziet men een geknielden tuinman bezig een boom bij twee andere te planten. Achter hem op een in den grond gestoken speer een flinke vrijheidshoed. Het is duidelijk, dat de Staten hier hebben willen toonen, dat zij de vrijheid van doen

¹⁾ Dit was Appingedam, waar hij in de Ommelander Munt aldaar werkzaam zal zijn geweest.

²⁾ Volgens opgave van den heer VAN KERKWIJK.

³⁾ J. LUCKIUS. *Sylloge numismatum elegantiorum quae diversi Imp., Reges Principes, Comites, Respublicae diversas ob causas ab Anno 1500 ad Annum usq. 1600 cudi fecerunt. Argentinae 1620.*

en laten ook voor zich hadden opgeëischt en volkomen recht hadden een Munthuis te openen, zoo hun dit beliefd. Zooals men weet, was het opzetten van de Phrygische muts op de hoofden van Romeinsche slaven het symbool hunner vrijverklaring. Er bestaan van dezen legpenning, die op de keerzijde het Zeeuwsche wapen vertoont, vele variëteiten. Van de 4000 exemplaren, die vervaardigd zijn, ontving ieder der zes stemmende steden 300 stuks, vervolgens schonk men 100 exemplaren aan ieder lid der Gecommitteerde Raden, 400 aan het Bureel van den Raad en 200 aan den gouverneur en aan ADR. VAN DORP. Baljuw SOMER en Mr. WILLEM ROELSIUS werden met 100 legpenningen vereerd ¹⁾. Ze zijn door HERMAN KLAASSENS gesneden en door GILLIS GORGU gemunt.

Laten wij na deze uitwijding thans eens nagaan, welke balansmeesters van den beginne af tot aan het einde in 1798 voor dit munthuis hebben gewerkt.

Bij de oprichting was blijkbaar geen geschikt persoon aanwezig om het ambt langdurig te vervullen, want P. MATHYSSEN, die volgens BRUYNSEELS eerste rekening, beginnende 3 Januari 1580, als balansmeester voor de Munt werkzaam was, kreeg weldra een collega naast zich. Wij vernemen dat uit BRUYNSEELS tweede rekening, loopende van 8 Juni 1583 tot Juli 1588, waarin betalingen voorkomen aan P. MATHYSSEN, balansmeester en aan LENAERT VAN DER GEERE, balansmeester en geschworen ijckmeester van der Munten, residerende tot Antwerpen. De eerste ontving 8 g. 8 st. cover

¹⁾ Zie: *Chronikalmanach* van 1781. p. 452.

tschoonmaecken ende justeeren van sekere balansen». VAN DER GEERE had moeilijker werk verricht, diens rekening bedroeg 45 g. 10 st. «over tmaecken van een groote goutbalance, tegenwoordigh hangende opt comptoir als tsedert tjaer 1581 twee reysen gerepareert de groote silverbalance». De rekening was door den waardijn in orde bevonden en goedgekeurd. Deze LENAERT VAN DER GEERE komt in de eerste rekening van muntmeester JACOB BOREEL, loopende van 10 Sept. 1585 tot 25 Juni 1591, nogmaals voor. Zijn naam wordt daarin verkeerdelijk VAN GEELE gespeld. Van PIETER MATHYSSSEN ¹⁾ hooren wij verder niets, hij was als balansmeester door MAERTEN DU MONT vervangen. «Betaelt MAERTEN DU MOUT (sic) ende LENAERT VAN GEELE, ijckmeester 25 g. 16 st. ende dat over leveringhe van sekere gewigten ende biquet (goudschaaltjes) ende andere schalen ende balansen schoon gemaect ende gejusteert soo voor de werckgesellen als tcomptoir deser munte, blyckende bij vier bilyetten ende verificatie van den wardeyn . . . 45 g. 16 st.» Wij vinden dezen VAN GEERE vermeld in ALPH. DE WITTE'S *Les denereaux et leurs ajusteurs aux Pays-Bas Méridionaux*, waar hij op p. 40 als LÉONARD VAN DEN GHEERE beschreven staat. In 1586 had hij Antwerpen echter reeds voor goed verlaten, daar hij naar Noord-Nederland was verhuisd. Wij danken deze aanvulling aan den Heer VAN KERKWIJK, die mij uit zijn rijken voorraad aantekeningen ons voormalig muntwezen betreffende, het volgende deed toekomen.

¹⁾ Misschien was deze een familielid van een balansmeester MAERTEN of MATHJIS MATHYSSSEN geheeten, aan wien dan de gewichtblokjes geteekend M M 1595, zouden kunnen hebben behoord.

«1586 Verscheen LENAERT VAN GERE, gewesen ijckm^r Generael deser Vereenichte Provinciën ende geresid^t hebbende binnen Antwerpen, versoeckende bij den voors. Generaels geadmitt^d te zijn, omme tselve officie voortsaeen te mogen bedienen binnen de stede van Amsterdam, waerop deselve generaels alvoren gesien en gevisiteert hebbende zyne voorgaende Commissie ende Instructie, hebben bij provisie ende opt welbehagen van sijn Exc^e denselve daertoe geadmitt^t ende daertoe geexpedit^t sekere gelimiteerde commissie ende haere hantteecken ende cachetten ende hem daerop affgenomen den behoerl. eedt» ¹⁾).

Van dezen ijckmeester LEONARD VAN DER GEERE zijn gewichtblokjes met de initialen L.V.G en het jaartal 1583 bekend ²⁾).

LEONARD VAN DER GEERE is slechts korten tijd voor de Middelburgsche Munt werkzaam geweest. Hij werd als balansmeester aldaar opgevolgd door den reeds genoemden MAERTEN DU MONT. Deze was evenmin een geboren Middelburger. Uit Antwerpen afkomstig, werd hij volgens het Poorterboek alhier, den 11 November 1586 als burger der stad ingeschreven, waarvoor hij 20 schellingen inkomgeld betaalde. Misschien zal hij op aanbeveling van L. VAN DER GEERE de betrekking aan onze Munt hebben gekregen.

MAERTEN DU MONT is geen onbekende voor ons, daar

¹⁾ Zie: *Journael van de dagelyxse verhandelingen der Raden en Generaelmeesters van de Munte der vereenichte Nederlanden sedert Martio 1586 (—1593)*. p. 19 (manuscript).

²⁾ Als ijckmeester en justeerder van Holland en West-Friesland werd hij 7 Januari 1604 opgevolgd door zijn zoon LEONARD VAN DER GEERE, die 9 Januari daaraanvolgende den gevorderden eed aflegde.

wij hem in 1594 terugvonden onder de vrijmeesters van het Smedegilde alhier, waar zijn naam op verschillende wijze wordt geschreven, als DE MON, DU MON en DE MONDT. Alhoewel zijn ambt er niet bij aangeteekend staat, mag men gerust aannemen dat de smid DU MON en de Antwerpsche balansmaker een en dezelfde persoon zijn geweest.

MAERTEN DU. MONT was ijkmeester bovendien. In BOREEL's tweede rekening van de tweede muntbusse (1591—1597) lezen wij hieromtrent:

«Betæelt aen MARTEN DU MONT belansemaecker ende yeckm̄r de somme van 39 g. 5 st. ende dat over leveringhe van sekere gewichte en biquet als ander schalen midtsgaders de ballancen schoongemaect ende gejusteert soo voor de werckgesellen als 't comptoir deser munte».

In JACOB BOREEL's rekening van de derde muntbusse van 17 Juni 1597 tot 4 Oct. 1599, komt hij voor als verricht hebbende de gewone bezigheden van 't repareren, schoonmaken en justeeren van de balansen, alsmede voor het leveren van diverse rechtpenningen ¹⁾ ende biquetten voor de werkgezellen.

In MELCHIOR WIJNTGIS' rekening, loopende van Maart 1601 tot Nov. 1604, voor de E. Héeren Auditeuren uitgebracht, komt DU MONT's naam voor het laatst voor. Hij werkte toen samen met den ons reeds bekenden MAERTEN GOETBLOET. Zij hadden samen voor 144 g. 15 st. gejusteert en gewichten en rechtpenningen geleverd.

¹⁾ Rechtpenningen zijn metalen platen die de grootte en het vereischte gewicht hadden, als de munten die zij voorstelden. Zij dienden den munters tot voorbeeld, daar deze te zorgen hadden dat elke door hen vervaardigde munt even zwaar woog als de rechtpenning («étalon»).

Dat MAERTEN DU MONT inderdaad stad's ijkmeester is geweest, bewijst de volgende post, aan KESTELOO's *Stadsrekeningen* van 1600—1625 ontleend.

«In 1608 werd aan MARTIN DUMON 18 p. betaald voor het verzwaren en ijken van het stadsgewicht op de zwaerte van het Amsterdamsche».

De stad verpachtte het ijken van de gewichten. In 1601—02 ontving de stedelijke kas er £ 13:6:8 voor. Een derde van dit bedrag werd aan het gasthuis en aan de armen afgestaan.

Wij mogen aan dezen balans-ijkmeester de gewicht-blokjes toeschrijven, vermeld op p. 103 van «Een doosje met Zeeuwsch goudgewicht» (zie: *Jaarboek* 1916). Ze hebben op de onderzijde een variëteit van het Zeeuwsche wapen, den leeuw met opgeheven zwaard in de rechter- en 4 pijlen in den linkerklauw, door een niet door roosjes onderbroken krans omgeven. In het veld MDM, waarboven het jaartal 1622. Het compleete doosje, eigendom van het Burgerlijk Armbestuur te Goes, bevat 40 gewichtjes, alle van dit merk voorzien. Het heeft geen etiquette. Het ronde schaalte draagt het Zeeuwsche wapen, het driekante den Burcht van Middeburg.

Al vinden wij DU MONT na 1604 niet meer voor de Munt werkzaam, toch mag worden aangenomen, dat hij in 1622 nog steeds het ijkmeestersambt vervulde. In de verzameling VISART DE BOCARMÉ bevindt zich een los blokje van hem met het jaartal 1615. In ieder geval is hij in 1608 nog als ijkmeester werkzaam.

Als balansmeester aan de Munt is in 1604 MAERTEN GOETBLOET werkzaam, die, zooals wij gezien hebben, van 1601 tot 1604 met DU MONT samenwerkte. GOET-

BLOET komt in de rekeningen van af 1604—1608, in 1616, 1618 tot en met 1639 voor. Deze balansmeester was evenals de vorige een vreemdeling. Hij kwam in 1601 hier wonen. Het Poorterboek noemt hem MAERTEN GOETBLOET, balansmeester uit Dixmuyden. België was ons op dit gebied dus verre vooruit. GOETBLOET is vermoedelijk de laatste Zuid-Nederlander geweest, die direct uit dat land zal zijn ontboden om voor onze Munt te werken, ofschoon ook JACOB DE NEVE, die GOETBLOET als balansmeester is opgevolgd, uit een Zuid-Nederlandsche familie afkomstig kan zijn geweest ¹⁾. Zijn naam komt echter niet in het Poorterboek voor.

GOETBLOET's arbeid voor de Munt bestond bijna uitsluitend in het schoonmaken der bestaande en leveren van nieuwe balansen. Hij is zeker tusschen 1639 en 29 Februari 1644 gestorven, want in de rekening van dat jaar komt als balansmeester MAERTEN GOETBLOET DE JONGE voor. Deze is slechts tijdelijk werkzaam geweest, zoodat over hem niets te vermelden valt.

MAERTEN GOETBLOET de oude, heeft doosjes met gemerkte gewichtblokjes uitgegeven. Slechts één er van is, zoover ik weet, voor ons bewaard gebleven. Wij hebben het uitvoerig in ons *Jaarboek*, 1918, beschreven, zoodat hier kan worden volstaan met te herhalen, dat het geen etiquette voert, maar op den vlakken rand

¹⁾ Het poorterboek noemt als op 9 Sept. 1586 ingekomen een zekere WILLEM DE NEVE van Gent, oudt schoenmaker en in Mei 1593 een FRANÇOIS DE NEVE uit Brussel. Er waren echter ook aanzienlijker DE NEVE's in onze stad. Als Raad, schepen en tesorier staat in 1630 een JOHAN DE NEVE geboekt, een JORIS DE NEVE was reeds in 1600 Raad, terwijl in 1601 een PIETER DE NEVE voorkomt als ontvangen hebbende 12 £ voor een dedicatie aan de stedelijke regeering „van zekere musique bij den voorsz. DE NEVE gecomponeerd“.

langs de scharnieren dit opschrift heeft: Ghemaect by MARTEN GOETBLOET tot Middelburgh (op den) Burgh. Het doosje heeft een schuiflade en draagt het jaartal 1614. De 26 nog aanwezige blokjes hebben aan de onderzijde GOETBLOET's merk: het Zeeuwsche wapen, waarboven de Burcht van Middelburg en 06 (1606) tusschen de letters M_GB. Zie ook over dezen «Een doosje met Zeeuwsch goudgewicht», p. 109, n°. 8 1).

Na het overlijden of na het aftreden van MAERTEN GOETBLOET zien we, zooals gezegd, balansmeester JACOB DE NEVE ten tooneele verschijnen. Deze bleef van 1648—1657 voor de Munt werkzaam. JACOB DE NEVE, die tevens stadsijkmeester was, wordt voor het eerst vermeld in PIETER VAN DE VOORDE's derde rekening, loopende van 25 October 1645 tot 3 December 1650.

«Betaelt JACOB DE NEVE ballancemaeker by ordonnantie van waardeyn TOBIAS COURNE dato 25 Januari 1648 . . . £ 111.4 sch. Zooals men ziet, werd thans weer in ponden vls. gerekend, het wisselde voortdurend met guldens en stuivers af.

In 1657 wordt DE NEVE voor het laatst in de rekeningen genoemd, hij had toen balansen gerepareerd en nieuwe geleverd. Van dezen balansmeester is o.a. een blokje bewaard gebleven — een breeden ponjaard

1) Nu wij hier het Middelburgsche goudgewicht opnieuw bespreken, wil ik even zeggen, dat de blokjes, gemerkt I D -- Zie: «Een doosje met Zeeuwsch goudgewicht» p. 107, no. 6 — die ik aarzelend aan een IZAAK DEFLE toeschreef, inderdaad van dezen balansmeester afkomstig zijn. In het poorterboek komt hij op het jaar 1595 als ISACK DELEN van Antwerpen, balansmeester voor. Hij is zeer spoedig daarop lid van het smedegilde geworden. Voor de Munt schijnt hij niet gewerkt te hebben, daar zijn naam niet in de rekeningen voorkomt. Zijn doosje is tot nu toe niet teruggevonden, wèl daarentegen verscheidene losse blokjes daaruit.

vertoonende, tusschen I^DN, — waarvan AUG. SASSEN, die het op pagina 34 van zijn *Noord-Nederlandsche muntgewichtmakers* afbeeldt, den maker niet heeft kunnen ontdekken.

Daar het veel overeenkomst heeft met de bekende gewichtjes van den Amsterdamschen GUILLIAM DE NEVE, was de schrijver van meening, dat het losse blokje aan een ander lid dezer familie moet hebben toebehoord. En dit is inderdaad het geval.

In de rekeningen van het Middelburgsche smedegilde komt op het jaar 1596 een GUILLAUME DE NEVE als leerling-balansmeester voor. Daar volgens AUG. SASSEN diens oudst bekend doosje van 1615 dateert, mag worden aangenomen, dat deze balansmeester na het afleggen van zijn proef, naar Amsterdam is verhuisd, waar hij zich voor goed zal hebben gevestigd. Er is van hem nog een doosje met het jaartal 1652 bekend.

In de verzameling van het Zeeuwsch Genootschap wordt een doosje goudgewicht bewaard van een JACOB DE NEVE, dat het jaartal 1659 voert. Merkwaardigerwijze toont het inschrift aan, dat ook deze balansmeester in Amsterdam woonde. In oud Hollandsch schrift staat op het schuifdeksel geschreven: «JACOB DE NEVE maeckt ende verkoopt dese goudt gewichte inde Waermoestraet inde goutscael tot Amsterdam, anno 1659». Hij woonde dus in hetzelfde huis als de reeds genoemde GUILLIAM DE NEVE.

Daar dit doosje, zoover mij bekend, onbeschreven is, geven wij er hier een korte omschrijving van.

De afmetingen van dit perenhouten doosje zijn 130 × 68 × 35 mm.

De schaaltes zijn ongemerkt. Ingebrand timmermansmerk I 4+H in een schildje. Het voert geen etiquette.

Boven de koperen gewichtjes de volgende opschriften:
In het doosje: Gijnij, $\frac{1}{2}$ Gijnij, n: Krusaat, Ducaton,
2: pistool, 1 en $\frac{1}{2}$.

In het schuifdeksel: Scotts rijder en $\frac{1}{2}$, Vries rijder en $\frac{1}{2}$, franc croon en $\frac{1}{2}$, Bour dael en $\frac{1}{2}$, gou ducaton, ongers ducat, gout gul.

In het schuiflaadje: Albertus, sitter, S ducaet, milerees, roosnob. engelot,
Henricus, Carolus, $\frac{1}{2}$ en $\frac{1}{4}$.

De nog aanwezige blokjes hebben op een paar na ¹⁾ het merk van dezen Amsterdamschen J. DE NEVE: een smallen, eenmaal omgebogen ponjaard met bolvormig gevest Boven, de letters I^DN, alles binnen een parelrand.

Wij hebben nu twee Amsterdamsche DE NEVE's, GUILLIAM en JACOB, leeren kennen, alsmede hun beider doosje, maar nu doet zich het eigenaardige geval voor, dat er van den Middelburgschen JACOB DE NEVE, die in den Kortendelft woonde, ook een doosje is teruggevonden, dat mij toebehoort. Het is een echt Zeeuwsch exemplaar wat het formaat betreft, want het is van groote afmeting, zooals de beide reeds bekende Zeeuwsche doosjes; het wordt dan ook door twee vioolhaakjes gesloten. De afmetingen zijn 155 × 85 × 30 mM.

¹⁾ Eén blokje heeft het merk van G. DE NEVE, een langen dubbel golvenden ponjaard, tusschen het jaartal 1640, waarboven G^DN, omgeven door een gladden en een bewerkten rand.

De ongekleurde etiquette in kopergravure stelt een gevel voor met geopende deuren. In het kantoor een geldtellende vrouw met kapje op het hoofd en Mediciskraag om den hals. Naast haar een schrijvende man met hoogen breedgeranden hoed. Verschillende zakken geld op tafel. Op de voorzijde twee geopende kisten vol geldstukken. Aan den muur een groot, fijn geruit raam, verder twee planken met kleine voorwerpen en rechts een hangkastje. Tusschen het raam en de tafel de Dood met zandlooper; in de rechterhand een lange speer tegen den koopman gericht. Boven het kantoor een schildvormige cartouche, waarin de dubbel gekanteelde Burcht van Middelburg, gedekt door de Keizerskroon. Aan weerszijden van het gebouw afbeeldingen van muntgewichtjes. Deze zijn:

Franse croon 4 guld., Albertus, Carolus 12 guld., Gouden rijder en $\frac{1}{2}$ 11 guld. 5 g. 10 st., 2 end 1 pistolet 9 guld., 4 pistolet, gouden ducaton Roose nobel 11 guld., Henr. nobel 10 guld., Hongers Ducat, dob. Ducaet, Goud Gulden.

De bijgeschreven waarde der munten is zeer verbleekt en slechts op enkele plaatsen nog leesbaar. In een rechthoekje rechts onderaan: «Een oprecht Gewicht behaeght den Heer een valsche schael is een grouwel voor Goods (sic) oog. *Prove II cap*». Deze etiquette is aan drie zijden los gebleven. Licht men ze op, dan leest men op het deksel in oud Hollandsch schrift: «JACOB DE NEVE maect ende verkoopt dese goutgewichten inden Corten delft inde goūt schaele tot Middelburgh 1643». Het schrift is zóó duidelijk leesbaar, alsof het pas gisteren geschreven ware, een bewijs, dat de etiquette er reeds vroeg is op aange-

bracht. De schaaltes zijn ongemerkt. Timmermansmerk: A^vD in een schildje. Van de negen nog in het doosje aanwezige blokjes, dragen zeven het merk van JACOB DE NEVE: een zeer breeden, rechten ponjaard of dolk, de punt eenigszins naar rechts gewend met omgebogen gevest, tusschen de initialen I^DN in een dubbelen rand. Zij voeren geen jaartal. De twee overige gewichtjes hebben het teeken van GUILLIAM DE NEVE — een tweemaal omgebogen langen ponjaard, rechtstaande, met knop als handvat, waarboven de letters G^DN, voerende het jaartal 1623 — en dat van MARTINUS DE BACKER — zie verder in dit artikel — bestaande uit het Zeeuwsche wapen, waarboven de Burcht, omgeven door de initialen M^DB.

In de schuiflade zijn van de 18 gewichtblokjes, die er thuis behooren, slechts vier meer aanwezig, waarvan drie den breeden ponjaard van den Middelburgschen JACOB op de keerzijde vertoonen en één den smallen gegolfden van zijn Amsterdamschen naamgenoot. Het voorkomen in het Middelburgsche doosje van gewichtblokjes van de beide Amsterdamsche DE NEVE's — GUILLIAM en JACOB — bewijst dat alle drie tot ééne familie hebben behoord, uit Middélburg afkomstig, en waarvan twee leden, broers? naar Amsterdam zijn verhuisd. Twee mogelijkheden doen zich hier voor. De eerste is, dat de beide JACOBS een en dezelfde persoon zijn geweest. In dit geval zou de Middelburgsche JACOB, na of eenige jaren vóór het overlijden van GUILLIAM — evenwel na 1657, want in dat jaar komt zijn naam nog als balansmeester in de muntrekeningen voor — naar Amsterdam zijn vertrokken, waar hij de zaak van GUILLIAM zal overgenomen hebben. Het is bekend, dat

JACOB reeds in 1648 als Middelburgsche ijkmeester was afgetreden ¹⁾. Hoe het ook zij, GUILLIAM en JACOB woonden beiden in hetzelfde huis in de Warmoesstraat te Amsterdam. Het merk van deze balansmeesters heeft onderling veel overeenkomst. Is JACOB uit Middelburg naar Amsterdam vertrokken, dan kan hij ter onderscheiding met zijn Zeeuwsch goudgewicht in Amsterdam den gegolfd en ponjaard van GUILLIAM hebben aangenomen.

Waarschijnlijker is het misschien te zeggen, dat beide JACOBS neven zijn geweest. Het Amsterdamsche Poortboek alleen kan hier licht brengen.

Wij krijgen nu de volgende merken:

Gewicht van den Hongaarschen dukaat.

GUILLIAM Lange, dubbel gegolfd rechtstaande ponjaard. de punt der kling naar rechts gewend met knop onder het gevest, initialen GDN, waaronder het jaartal 1640, alles in dubbelen rand.

Verz. Zeeuwsch Genootschap.

¹⁾ In het *Register ten Rade* van 1643—1648 komt o a. voor: Wordt geklaagd over „geschroyt gewicht”. Er zou eene ordonnantie worden opgesteld na ingewonnen advies van den ijkmeester JACOB I E NEVE. Den 2den Mei 1648 was hij als zoodanig reeds door ADOLF ROELANTS vervangen. *Reg. ten Rade*, p. 109 kz.

Gewicht van den Frieschen rijder.

JACOB Zeer smalle, gegolfde ponjaard, de punt (Amsterdam). van de kling links gericht met bolvormig gevest, tusschen I^DN, alles binnen een parelcirkel. Ogedateerd.

Verz. Zeeuwsch Genootschap.

Gewicht van den goudgulden.

JACOB Breede, rechte eenigszins naar rechts (Middelburg). gebogen ponjaard, met omgebogen gevest, initialen I^DN in dubbelen rand.

Mijne verzameling.

JACOB DE NEVE werd als balansmeester opgevolgd door MARTINUS DE BACQUER of DE BACQUERE, later DE BACKER genaamd, zooals PIETER VAN DE VOORDE's vierde rekening, loopende van 3 December 1650 tot 16 November 1656, aanwijst. Hij werkte toen nog samen met JACOB DE NEVE.

In JACOB BOREEL's eerste rekening der Munt, komt hij, thans BACKER genoemd, alleen als balansmeester voor. Wij vinden hem van af 1659, tot 24 November

1678 herhaaldelijk vermeld, na dien datum is hij door MATTHIJS REDEL vervangen. Welke werkzaamheden hij voor de Munt heeft verricht, wordt niet in de rekeningen gezegd.

Van dezen balansmeester is, zoover ik weet, geen doosje meer bekend. Wij mogen hem echter met zekerheid de losse blokjes toeschrijven, die zijn initialen, alsmede het Zeeuwsche wapen dragen. Ze zijn beschreven op pag. 109, n^{es} 9—9^e van «Een doosje met Zeeuwsch Goudgewicht». Het zijn grove, onduidelijke merken, het Zeeuwsche wapen vertoonende met het Burchtje daar boven. In het veld M_DB, door een ruw bewerkten krans omgeven. De voorzijden der blokjes van MARTINUS DE BACKER zijn daarentegen keurig bewerkt.

De naam DE BACQUERE doet vermoeden, dat ook deze balansmaker uit Zuid-Nederland naar hier is gekomen; zijn naam vond ik echter in het Poorterboek niet terug.

Eigenaardig is het, dat ook in Amsterdam een MARTINUS DE BACKER heeft gewerkt. Diens teeken was echter geheel anders, ook leefde hij, volgens een met inkt geschreven datum, in het midden der 18^e eeuw.

Bij het doorlezen van de eerste rekening van muntmeester VAN HEUMEN, loopende van 20 October 1679 tot 6 October 1681, ontmoeten wij den naam van MATTHIJS REDEL als opvolger van balansmeester DE BACKER.

«Betaelt aen MATTHIJS REDEL balancemaker de som van 4 p. 15 sch. gr. vls. over tmaken, repareeren en schoonmaken van Balancen binnen den jare 1679 per quitantie en ordonnantie van den wardain, dus in munte deser... f 28. 10».

Men ziet, dat de rekeningen thans in guldens en stuivers werden gesteld; later echter deed men dit weer in ponden vls.

Wij vinden REDEL nog in 1701 geboekt. Hij leverde toen o.a. «een blokwig» en repareerde en vermaakte schalen voor de Munt en verdiende er £1:17:8 aan.

Van MATTHIJS REDEL zijn geen doosjes, noch losse blokjes tot ons gekomen, die de initialen MR voeren. Toch zal ook deze balansmaker wel zijn eigen merkteeken hebben gehad. REDEL werkte slechts met tusschenpoozen voor de Munt.

In 1690 vinden wij een ADOLF DE BACKER in zijne plaats.

De derde rekening van muntmeester H. VAN DUSSELDORP zegt het ons:

Betaelt aen ADOLPH DE BACKER balancemaker een somme van 2 p. 6 sch. over arbeyt gedaan binnen den jaere 1690, doende in munte dezer f 12.6.

Ook van dezen ambtenaar, die waarschijnlijk een zoon van MARTINUS zal zijn geweest, zijn geen blokjes meer teruggevonden ¹⁾.

In de vierde rekening van H. VAN DUSSELDORP, van 16 Augustus 1690 tot 3 Augustus 1694, vinden wij een wed. FRED. HUYSMAN beschreven, die in 1690 schalen en gewichten geleverd had. Wij mogen FREDERIK HUYSMAN wel onder de balansmeesters opnemen, ofschoon wij verder niets van hem weten.

In 1693 werden gewichten aangekocht van een zeker IZAAC KEUVEL, die er 9. p. 1 sch. of f 54.6 voor ontving.

¹⁾ Aug. SASSEN vermeldt een los blokje met de initialen A. D. B., maar dit behoort te Amsterdam thuis.

Daarna vinden wij MATTHIJS REDEL weder tot en met 1701 als balansmeester werkzaam.

Nu volgt er een lange tijd, waarin geen uitgaven aan balansmeesters vermeld staan.

Voor het eerst vinden wij die weer in de eerste rekening van muntmeester P. KAPPEINE over de tweede muntbus van wijlen zijn vader DAVID FIERS, alsmede zijn (KAPPEINE's) eerste muntbus sedert 7 Juny 1717 tot 31 December 1732 terug.

«Betaelt aen PAULUS DORSMAN de som van 12 guldens voort vermaken en repareeren van de groote balance in des Lands munte voorgevallen in den jaere 1732... dus hier *f* 12».

In KAPPEINE's tweede rekening, loopende van 1 Januari 1733 tot 30 Juni 1739, gesloten 25 Februari 1740, komt hij nog eenmaal voor. Hij ontving toen *f* 31 voor leverantie van balansen met de onkosten volgens quitantie en rekening hier over gedaen dus deselve *f* 31».

Van een PAULUS DORSMAN, die Amsterdamsch burger was, is een onbeschreven doosje bewaard.

Of deze DORSMAN uit Amsterdam is overgekomen om de groote balans ter plaatse te repareeren is onbekend, maar het is zeer aannemelijk. Daar DORSMAN bij het leveren van nieuwe balansen de woorden «met de onkosten» bijvoegt, bestaat de mogelijkheid, dat ze uit Amsterdam zijn verzonden geweest. Een nader onderzoek in deze is gewenscht.

Een perenhouten doosje van PAULUS DORSMAN is in bezit van den heer M. DANIËLS, gemeente-archivaris van Nijmegen; het heeft de volgende afmetingen: 140 × 73 × 35 mm.

In het deksel is een gekleurde etiquette geplakt. In een cartouche, waarboven het gekroonde Amsterdamsche wapen, leest men: Deze Gewigten maakt en verkoopt PAULUS DORSMAN, Essajeur en Mr. Balansemaker tot Amsterdam.

Links, MERCURIUS, op den achtergrond, kisten, waarop twee zware gewichten en een ton, waarop de initialen P.D.M. Rechts, NEPTUNUS op een dolfijn staande, die in een bewogen zee zwemt.

In het doosje de volgende gewichtjes, die, evenals de schaaltes, ongeteekend zijn.

2 Pistolen, 1 Pistoel en $\frac{1}{2}$.

Rozenobel en $\frac{1}{2}$, G. Ducaton en $\frac{1}{2}$.

Krüsaadt, Dub. dücaat, Ginie.

Hol dücaat en $\frac{1}{2}$.

Het azenschuifje is leeg.

In de schuiflade:

$\frac{1}{2}$ Krüsaat en $\frac{1}{4}$, Hol. Rijder en $\frac{1}{2}$ G. Gülden, Karolüs en $\frac{1}{2}$ en $\frac{1}{4}$, Franse Croon en $\frac{1}{2}$.

Er bestaat nog een los blokje van den goudgulden, dat overeenkomt met dat in het doosje en dat op de keerzijde, binnen een dubbelen rand van bolletjes, de letters P.D.M. voert, zooals die op de etiquette op den grooten ton zijn aangebracht.

Er is dus zeer veel waarschijnlijkheid, dat DORSMAN meerdere «gewichtkasjes» heeft uitgegeven, waaruit dit losse blokje afkomstig kan zijn.

In muntmeester PIETER KAPPEINE's derde rekening, loopende van 15 Juli 1739 tot 31 Juli 1741, vinden wij voor den laatsten keer betalingen wegens balansmakers-arbeid geboekt.

«Betaald aan HENDRIK BECK de somme van 20.g.

voor repareren van 14 balancen ten dienste der munte in den jare 1742, dus hier dezelve volgens quitantie *f* 20».

«Aan HENDRIK BECK de somme van 2 p. 3 sch. 4 gr. vls. voor het repareren van 2 groote en kleynder balancen gedaan in 1749 volgens quitantie dus hier *f* 13.

In de rekeningen van MARTINUS HOLTZHEY en van diens weduwe P. SLOB kómen geene uitgaven aan balansmeesters voor.

In het jaar 1798 werd, zooals men weet, de Zeeuwsche Munt voor goed gesloten.

Alhoewel het ons niet is gelukt, alle bekende losse blokjes van Zeeuwsche balansmeesters thuis te brengen, is het vermoeiende werk van het doorlezen der talrijke rekeningen van de voormalige muntmeesters, die op het Rijksarchief worden bewaard, en van de Middelburgsche Poorterboeken op het Raadhuis, toch niet geheel onvruchtbaar geweest, zooals de hier volgende lijst van balansmeesters doet zien.

Veel hulp hebben wij bij het nazien der rekeningen gehad van den heer C. DE WAARD, Commies bij het Rijksarchief, en bij het doorlezen op het Raadhuis van de Poorterboeken van den gemeente-archivaris alhier, aan wien ik vele ophelderingen in deze dank.

Recapituleerende, krijgen wij de volgende balansmeesters, die voor de Zeeuwsche Munt gewerkt hebben en van de doosjes of losse blokjes, die van hen zijn teruggevonden.

1. LENAERT VAN DEN GHEERE of VAN DER GEERE uit Antwerpen, tusschen 1583—1588. Losse blokjes, gemerkt V. D. G.
2. PIETER MATHIJSSSEN 1580--1588.

3. MAERTEN DU MONT uit Antwerpen, ijkmeester 1586—1604. Doosje en losse blokjes. Zeeuwsch wapen, M. D. M., jaartal 1622.
4. MAERTEN GOETBLOET uit Dixmuyden 1604—1639. Doosje. Zeeuwsch wapen, M. G. B., jaartal doosje 1614, van de blokjes 1606.
5. MAERTEN GOETBLOET DE JONGE. 1644.
6. JACOB DE NEVE, ijkmeester, 1648—1657. Doosje. Breede ponjaard. I. D. N. Jaartal doosje 1643.
7. MARTINUS DE BACQUERE of DE BACKER 1650—1678. Losse blokjes, gemerkt met Zeeuwsch wapen en M. D. B.
8. MATHIJS REDEL 1679—1701.
9. ADOLPH DE BACKER. 1690.
10. Weduwe FREDERIK HUYSMAN. 1690.
11. ISAACQ KEUVEL. 1693.
12. PAULUS DÖRSMAN, 1732—1739. Doosje en los blokje, gemerkt P. D. M.
13. HENDRICK DE BECK. 1742—1749.

April 1922.

M. G. A. DE MAN.

